

ปัจจัยแห่งความสำเร็จต่อภูมิปัญญาการทำขนมผูกรัก เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนพหุวัฒนธรรม บ้านเจ๊ะบิลัง จังหวัดสตูล¹

The critical success factors from Phook-Rak dessert wisdom to connect relationships in Jebilang multicultural community, Satun province.

สุภาค์พรรณ ตั้งตรงไพโรจน์²
อัครกิตต์ สีนธวัชศรี³

---

1 งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “ร้อยพลัง รังสรรค์วิถี ก้าวนี้และก้าวต่อไปบนด้ามขวาน” ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ (รหัสโครงการ 2561-T2/0099)

2 นักวิจัยประจำศูนย์พหุวัฒนธรรมและนวัตกรรมทางสังคม สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3 ผู้ช่วยนักวิจัยประจำศูนย์พหุวัฒนธรรมและนวัตกรรมทางสังคม สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

สตูลเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ตอนใต้ของประเทศไทยทางฝั่งทะเลอันดามัน และมีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับประเทศมาเลเซีย ความเป็นอยู่ของประชากรเป็นแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้มีต้นทุนทางด้านวัฒนธรรมที่น่าสนใจการอยู่ร่วมกันทั้งคนไทยจีนและมลายูที่เป็นหนึ่งเดียว ในส่วนวิถีของคนพื้นถิ่นมีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่สวยงาม เช่น การจัดงานฮารีรายอของชาวมลายูมุสลิม การจัดสงกรานต์ของชาวไทย และการจัดงานวันตรุษจีนของชาวจีน เป็นต้น (ชัยนบ มะสมัน 2558) จึงถือได้ว่าสตูลเป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังคงอัตลักษณ์การอยู่ร่วมกันได้สมดุลท่ามกลางความแตกต่างที่หลากหลายที่สามารถถ่ายทอดให้กับคนในพื้นที่ได้รับรู้ ดังเช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละเชื้อชาติ ศาสนา ความหลากหลายทางด้านภาษา วิถีการใช้ชีวิต รวมไปถึงการให้ความสำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สะท้อนออกมาให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (สำนักงานจังหวัดสตูล 2555)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสตูล เกิดจากการคิดค้นและผลึกองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไว้อย่างมากมาย รวมถึงการยอมรับอิทธิพลระหว่างกันทำให้เกิดการบูรณาการทางความคิดและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้เข้ากันได้อย่างลงตัว ภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นส่วนมากเกิดจากการสะสม สืบทอด และต่อยอด เพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ นักวิชาการหลายท่านได้เปรียบเทียบภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เหมือนเช่นความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ยังรากและเกิดการสืบทอด (วชิรวัชร งามละม่อม 2558) นอกจากนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจะต้องมีหลักความสำคัญในกระบวนการของการมองชีวิตที่เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การจักสาน การทำขนม ประเพณี และการละเล่นท้องถิ่น เป็นต้น

ดังเช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมผูกรัก ที่มีขั้นตอนและวิธีการทำอย่างประณีต ทั้งยังมีประวัติเรื่องราวของจุดกำเนิดที่น่าสนใจ เป็นภูมิปัญญาที่มีต้นกำเนิดจากชุมชนบ้านเจ๊ะบิลัง ด้วยชุมชนแห่งนี้มีการอนุรักษ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมพื้นเมืองเป็นอย่างดี ปัจจุบันคนในชุมชนยังคงใช้ภาษาพื้นถิ่นคือภาษามลายู ควบคู่ไปกับการใช้ภาษาไทย และคนชุมชนมีทั้งคนไทย มุสลิม และจีน ซึ่งถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าจะมีผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 90 โดยมีการสืบเชื้อสายมาจากชาวมลายู แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันของคนต่างศาสนิก ด้วยความหลากหลายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ จึงเป็นที่มาของการหล่อหลอมให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขผ่านเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้นมผูกรักเป็นตัวแทนของการเชื่อมโยงในวันสำคัญของแต่ละศาสนา และวิธีการผลิตขนมผูกรัก ความประณีต การลงมือลงแรง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และได้รับการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างกันและกันเป็นอย่างดี จนเกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความรักและเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดสตูล สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของคนในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดอาชีพ รายได้ที่สามารถจุนเจือครอบครัวได้ เกิดเป็นวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันได้อย่างลงตัว

ทั้งนี้ การเล็งเห็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์สามารถสร้างความเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ ความกลมเกลียวเป็นปีกแผ่นกันของชุมชน สังคม และประเทศ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสร้างจุดเปลี่ยนในการหนุนนำส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถชูจุดขายทางด้านเรื่องราวและประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน พร้อมกับการสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้เกิดการขับเคลื่อนชุมชนได้ด้วยตนเองตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งยังเป็นการสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุดให้กับชุมชน

โดยไม่กระทบกับชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม บทความชิ้นนี้จึงมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จผ่านมุมมองจากภูมิปัญญาการทำขนมผูกกรักในการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนพหุวัฒนธรรม ในพื้นที่จังหวัดสตูล ด้วยความคาดหวังในประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อคนในชุมชนในการเข้าใจและใส่ใจในความเป็นเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และยังเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมผูกกรักไปสู่การสร้างนวัตกรรมต่อไปด้วย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีพลวัตตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในปัจจุบัน มีแนวโน้มก้าวข้ามการศึกษาเชิงองค์ความรู้ และการถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา ไปสู่การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์และบูรณาการภูมิปัญญากับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (สายชล ปัญุชิต และพฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ 2562) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีนักวิชาการและหน่วยงานได้ให้นิยามของคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) ไว้หลายท่านด้วยกัน โดยชลทิพย์ เฉียมสะอาด และวิศนี ศิลตระกูล (2553) ให้คำนิยามว่า หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้สะสม และมีประสบการณ์ต่อกันมาทั้งทางตรง คือ การประสบด้วยตนเอง และทางอ้อม คือ การเรียนรู้จากผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญา คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในท้องถิ่น การเลือกสรร พัฒนา ปรับปรุง และถ่ายทอดสืบต่อกัน และกรมวิชาการ (2539) ระบุว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิต ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิด วิเคราะห์ จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ ประกอบขึ้นจากความรู้เฉพาะหลายๆ ด้าน โดยมีได้แบ่งแยกเป็นศาสตร์เฉพาะสาขา จึงจัด

เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิต รวมถึง ณ ถลาง เอกวิทย์ (2540) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญา คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ และจากความหมายดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น อันสั่งสมจากประสบการณ์และถ่ายทอดผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ทั้งระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เน้นศึกษาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาตัวแปรต้นด้านปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญา และตัวแปรความสัมพันธ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชนมผู้รัก และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวัดทัศนคติของคนในชุมชน ทั้งนี้การสุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) ตามลักษณะพื้นที่ศึกษา เนื่องจากกลุ่มประชากรมีขนาดใหญ่และทราบจำนวนประชากร และจากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณของยามาเน (Taro Yamane) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรทั้งสิ้น 390 ตัวอย่าง

พื้นที่ศึกษา

ชุมชนพหุวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งต้นกำเนิดภูมิปัญญาการทำขนมผู้รัก บ้านเจ๊ะบิลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านจะบิลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล โดยไม่จำกัดเพศ ศาสนา อายุ และการศึกษา จำนวน 390 คน

เครื่องมือที่ใช้

1) แบบสอบถาม ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดทัศนคติของคนในชุมชนเพื่อค้นหาตัวปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญาและความสัมพันธ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชนมผู้รักของจังหวัดสตูล ทั้งนี้การกำหนดตัวแปรในการวิจัย แบ่งเป็น

ส่วนที่ 1 การหาปัจจัยอิสระที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

○ ตัวแปรตาม (Dependent variable: Y) ได้แก่ ระดับความสัมพันธ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนมผู้รัก

○ ตัวแปรต้น (Factor: X) ได้แก่ ปัจจัยอิสระที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนมผู้รัก

ในการพิสูจน์หาความสัมพันธ์และคาดประมาณระดับความสัมพันธ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนมผู้รัก (Y) กับ ปัจจัยอิสระที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (X) ใช้วิเคราะห์สถิติถดถอยเชิงซ้อน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังสมการที่ 1

$$\square = \square_0 + \square_1 \times_1 + \square_2 \times_2 + \square_3 \times_3 + \dots \square_n \times_n + \square$$

โดยที่ตัวแปร Y คือ ระดับความสัมพันธ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนมผู้รัก

$\square_0, \square_1, \square_2, \square_3, \dots, \square_n$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (regression coefficient)

$\square_1, \square_2, \square_3, \dots, \square_n$ คือ ปัจจัยอิสระที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

$\square$ คือ ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

โดยที่ตัวแปร Y คือ ระดับความสัมพันธ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำ
ขนมผู้กรัก

คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (regression coefficient)

คือ ปัจจัยอิสระที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

คือ ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการวัดประมาณความสัมพันธ์ของ
ปัจจัยอิสระ ที่มีผลต่อระดับความสำเร็จที่ทำให้ขนมผู้กรักสามารถเชื่อมความ
สัมพันธ์ของชุมชน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่

ตัวแปรต้น (Factor: X) หรือปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขนมผู้กรัก
สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ประกอบไปด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่

ชื่อตัวแปร	ความหมาย
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)	
$X_{VAL\_Multicultural}$	ความหลากหลายทางวัฒนธรรม
$X_{VAL\_Strategy}$	การสร้างจุดขายทางด้านประวัติศาสตร์
$X_{VAL\_Awareness}$	การกระตุ้น ตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
การสร้างสรรคภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)	
$X_{INT\_Initiative}$	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
X_{INT_Unique}	การทำงานผู้กรักให้เป็นขนมที่เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่

ชื่อตัวแปร	ความหมาย
X _{INN_Benefits}	การมองเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่
การส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ (X _{Innovation_Wisdom})	
X _{INN_Distribution}	การกระจายผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชนมผู้กรัก
X _{INN_Economy}	การนำภูมิปัญญามาประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (X _{Support})	
X _{Sup_Support}	การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรตาม (dependent variable: Y) ระดับความสัมพันธที่เกิิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมผู้กรัก ประกอบไปด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่

ชื่อตัวแปร	ความหมาย
Y _{Confident}	มีความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลังได้
Y _{Occupation}	สามารถสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนได้
Y _{Relation}	เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
Y _{Income}	เสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน
Y _{Development_Innovation}	ส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาขนมผู้กรักไปสู่ระดับนานาชาติ

ส่วนที่ 3 การทดสอบประสิทธิภาพของแบบสอบถาม

ในการพิจารณาเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การพิจารณาความถูกต้องเที่ยงตรง (validity) ซึ่งใช้การทบทวน

วรรณกรรมเพื่อสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการที่ตรงตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและผ่านการพิจารณาความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว (Drost 2011) และ 2) การพิจารณาความเชื่อมั่น (reliability) ได้วิเคราะห์ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เพื่อวัดความสอดคล้องภายในของปัจจัย ซึ่งภาพรวมมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.922 ซึ่งหมายความว่า มีค่าความน่าเชื่อถือที่สูงมาก ซึ่งถือว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทั่วไปในทางสังคมศาสตร์ที่ระดับ 0.7 (Institute for Digital Research and Education UCLA 2018) อีกทั้งเมื่อพิจารณาปัจจัยแต่ละประเด็น พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ประมาณ 0.920 ทุกปัจจัย นั่นหมายความว่า แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและทดสอบค่าทางสถิติได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเทคนิคเชิงปริมาณ ใช้สถิติ 2 กลุ่ม ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ร้อยละ (percent) ความถี่ (frequency) เพื่ออธิบายทั่วไปของข้อความจากมาตรวัดประเมินค่าแบบ 5 อันดับ (Likert scale) ซึ่งจัดเป็นตัวแปรอันดับ (interval scale)

2) สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) เนื่องจากข้อความได้กำหนดการวัด ตัวแปรอยู่ในระดับอันดับ (interval scale) เป็นการวัดเชิงปริมาณที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของแต่ละตัวแปรที่เป็นตัวเลขแน่นอน แต่ไม่สามารถบอกอัตราส่วนได้และไม่มีศูนย์แท้จริง (zero absolute) จึงสามารถใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) หรือสหสัมพันธ์ (Correlation) ได้ในการวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมผูกกระท์

ผลการศึกษา

1.1 ลักษณะทางประชากรและสภาพสังคม

สภาพทางสังคมและลักษณะทางประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 81.3) ส่วนใหญ่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป ในแง่ของศาสนา พบว่า ประชาชนส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 78.2) และศาสนาพุทธ (ร้อยละ 21.8) สะท้อนให้เห็นว่า สภาพพื้นที่ของชุมชนที่ศึกษานั้นเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง โดยมีทั้งคนมุสลิม และคนไทยที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ จากการทบทวนเอกสารทุติยภูมิยังมีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนว่ามีกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน และผู้ที่นับถือศาสนาซิกข์ แต่มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ซึ่งยังคงรักษาวัฒนธรรมของแต่ละศาสนาท่ามกลางความแตกต่าง และสร้างความกลมกลืนที่หลากหลายให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ เมื่อถามถึงประเด็นการทำขนมผู้รักของคนในชุมชน จากการสำรวจพบว่า ประชาชนเกือบทั้งหมด รู้จักขนมผู้รัก (ร้อยละ 94.9) เพราะเป็นขนมที่สามารถพบเห็นได้ง่ายในจังหวัดสตูล มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 5.1) ไม่รู้จัก และไม่เคยได้ยินชื่อขนมผู้รักเลย

ตารางที่ 1.1 ความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อภูมิปัญญาการทำขนมผู้รัก

ท่านรู้จักขนมผู้รักหรือไม่	ร้อยละ
รู้จัก เพราะเป็นขนมที่สามารถพบเห็นได้ง่ายในจังหวัดสตูล	94.9
ไม่รู้จัก ไม่เคยได้ยินชื่อขนมผู้รักเลย	5.1

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ต่อประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำขนมผูกรัก สามารถแบ่งการรับรู้ของคนในชุมชนออกเป็น 3 ประเภท ซึ่งผลการสำรวจ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เชื่อว่าขนมผูกรัก มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และมีการพัฒนาจากภูมิปัญญาของคนท้องถิ่นในจังหวัดสตูล (ร้อยละ 40.8) รองลงมาคือ เชื่อว่าขนมผูกรักเป็นขนมที่สร้างเม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจชุมชนให้กับจังหวัดสตูลได้ (ร้อยละ 35.1) และเชื่อว่าหากให้ขนมผูกรักในวันสำคัญ เช่น วันแห่งความรัก งานแต่งงานสำคัญทางศาสนา จะทำให้เกิดความรักความผูกพันที่ดีระหว่างกัน (ร้อยละ 24.1) ตามลำดับ

ข้อมูลข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่า ภูมิปัญญาการทำขนมผูกรักของชุมชนบ้านเจ๊ะบิลัง มีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในชุมชนมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังเป็นต้นกำเนิดการทำขนมผูกรักที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสตูล สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ นอกจากนี้คนส่วนใหญ่ยังเชื่อว่าการให้ขนมผูกรักระหว่างกันนั้นจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ ความผูกพันที่ดีระหว่างกัน จึงนิยมให้ขนมผูกรักในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันฮารีรายอ วันวาเลนไทน์ งานแต่งงานสำคัญทางศาสนา ฯลฯ เป็นต้น

หากพิจารณาถึงจุดแข็งของภูมิปัญญาขนมผูกรัก จากผลการสำรวจ พบว่า ภูมิปัญญาการทำขนมผูกรักนั้นส่งเสริมให้เกิดอาชีพ โดยเป็นทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม สามารถจุนเจือครอบครัวได้ (ครอบครัวกินดีอยู่ดี) ได้มากที่สุด (ร้อยละ 88.5) รองลงมาคือ ส่งเสริมให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น มีการพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างนวัตกรรม (ร้อยละ 84.4) และ เกิดเป็นชุมชนต้นแบบที่มีเอกลักษณ์และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสตูล (ร้อยละ 82.3)

ตารางที่ 1.2 จุดแข็งของภูมิปัญญาการทำขนมลูกกระทัก ร้อยละ

จุดแข็งของภูมิปัญญาการทำขนมลูกกระทัก	ใช่	ไม่ใช่
เป็นต้นแบบขนมที่มีเอกลักษณ์ประจำจังหวัดสตูล	82.3	17.7
เกิดความเข้มแข็งของชุมชน	81.8	18.2
ส่งเสริมให้เกิดอาชีพ โดยเป็นทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม	88.5	11.5
ส่งเสริมให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น มีการพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างนวัตกรรม	84.4	15.6
เกิดการจ้างงานให้กับคนในชุมชนทุกระดับ	81.3	18.7

1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขนมลูกกระทักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน

การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขนมลูกกระทักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน มีตัวแปรตาม (Dependent variable : Y) คือ ระดับความสัมพันธ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมลูกกระทัก ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ภูมิปัญญาการทำขนมลูกกระทักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ทั้ง 5 ด้าน โดยอาศัยการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) และทำการพิจารณาอัตตสหสัมพันธ์ (Autocorrelation) ของข้อคำถามจากค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) ซึ่งจะต้องมีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 – 2.5 จึงจะถือว่าเป็นข้อคำถามไม่มีอัตตสหสัมพันธ์ในข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้ต่อไปได้โดยสามารถจำแนกตามรายละเอียด ได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขนมลูกกระทักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลัง

ผลการศึกษาทางสถิติ (ตารางที่ 1.3) พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 1.970 ซึ่งให้เห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมูรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลังได้ ได้แก่ ปัจจัยด้านการเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{\text{Value\_History}}$) และปัจจัยด้านการส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{\text{Innovation\_Wisdom}}$) หมายความว่า ทั้ง 2 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้สามารถอธิบายภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของการเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ต่อความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลัง ได้ร้อยละ 33.5 ($R^2 = .335$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตามในสมการเชิงเส้นทางคณิตศาสตร์ จะได้รูปแบบความสัมพันธ์ ดังนี้

$$Y_{\text{Confident}} = 0.612 + 0.522 (X_{\text{Value\_History}}) + 0.304 (X_{\text{Innovation\_Wisdom}})$$

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในรายละเอียดตามตารางที่ 1.4 พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.018 ซึ่งให้เห็นว่า จากปัจจัย (X) รวมทั้งหมด 9 ปัจจัย พบว่า มี 3 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุด ต่อประเด็นด้านความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{\text{VAL\_Multicultural}}$) 2) ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{\text{VAL\_Awareness}}$) และ 3) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{\text{INN\_Economy}}$) ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ชนมูรักสามารถเชื่อมความสำคัญของชุมชนประสบความสำเร็จได้

ตารางที่ 1.3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมผู้กรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลัง (Wisdom Confident)

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig.
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)	3.90	.906	.411	7.464	.000**
การพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)	4.10	1.003	.005	.094	.925
การสร้างนวัตกรรมในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)	4.07	.826	.218	3.961	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)	3.89	1.015	-.009	-1.76	.860
ค่าคงที่ (C)				2.448	.015**

$R^2 = .335$, SEE = .939, F = 97.015, p-value = .000, R = 0.579

Durbin-watson (D-W) = 1.970

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

ตารางที่ 1.4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมผู้กรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลัง

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)					
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{VAL\_Multicultural}$)	3.66	1.252	.303	7.204	.000**
การสร้างจุดขายทางด้านประวัติศาสตร์ ($X_{VAL\_Strategy}$)	3.96	1.058	.028	.546	.586

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{VAL\_Awareness}$)	4.07	1.020	.198	4.030	.000**
การสร้างสรรคภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)					
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($X_{INT\_Initiative}$)	3.96	1.034	.009	.137	.891
การทำขมนผูกมัดให้เป็นเอกลักษณ์ในเชิงพื้นที่ (X_{INT_Unique})	4.07	1.021	.063	1.257	.209
การเล็งเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น ($X_{INT\_Benefis}$)	4.17	.938	.064	1.131	.259
การส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)					
การกระจายผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$)	3.99	1.000	.223	-0.67	-1.225
การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{INN\_Economy}$)	4.16	.985	.251	5.396	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)					
การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ($X_{Sup\_Support}$)	3.88	1.015	-.005	-.093	.926
ค่าคงที่ (α)				2.826	.005**
$R^2 = .374, SEE = .913, F = 76.469, p\text{-value} = .000, R = 0.612$					
Durbin-watson (D-W) = 2.018					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

2) การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมผูกมัดสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่

ผลการศึกษาทางสถิติ (ตารางที่ 1.5) พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 1.970 ซึ่งให้เห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมผูกมัดสามารถ

เชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่ ได้แก่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{\text{Innovation\_Wisdom}}$) และปัจจัยด้านการเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{\text{Value\_History}}$) หมายความว่า ทั้ง 2 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จที่ทำให้ชนมูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ต่อการสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้สามารถอธิบายภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของการเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่ ได้ร้อยละ 34.2 ($R^2 = 0.342$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตามในสมการเชิงเส้นทางคณิตศาสตร์ จะได้รูปแบบความสัมพันธ์ ดังนี้

$$Y_{\text{Occupation}} = 1.062 + 0.405 (x_{\text{Innovation\_Wisdom}}) + 0.335 (X_{\text{Value\_History}})$$

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในรายละเอียดตามตารางที่ 1.6 พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.018 ซึ่งให้เห็นว่าจากปัจจัย (X) รวมทั้งหมด 9 ปัจจัย พบว่า มี 3 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประเด็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{\text{VAL\_Multicultural}}$) 2) การทำชนมูกรักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ ($X_{\text{INT\_Unique}}$) 3) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{\text{INN\_Economy}}$) ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ชนมูกรักสามารถเชื่อมความสำคัญของชุมชนประสบความสำเร็จได้

ตารางที่ 1.5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่ (Wisdom Occupation)

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)	3.90	.906	.306	5.571	.000**
การพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)	4.10	1.003	-.018	-.314	.754
การสร้างนวัตกรรมในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)	4.07	.826	.337	6.137	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)	3.89	1.015	.037	.733	.464
ค่าคงที่ (α)				4.945	.000**
$R^2 = .342, SEE = .808, F = 99.983, p\text{-value} = .000, R = 0.585$					
Durbin-watson (D-W) = 2.103					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

ตารางที่ 1.6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)					
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{VAL\_Multicultural}$)	3.66	1.252	.281	5.860	.000**
การสร้างจุดขายทางด้านประวัติศาสตร์ ($X_{VAL\_Strategy}$)	3.96	1.058	.047	.856	.392
ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{VAL\_Awareness}$)	4.07	1.020	.093	1.832	.068
การสร้างสรรคภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)					

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($X_{INT\_Initiative}$)	3.96	1.034	.080	1.215	.225
การทำขมมูกรักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ (X_{INT_Unique})	4.07	1.021	.148	3.020	.003**
การเล็งเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น ($X_{INT\_Benefits}$)	4.17	.938	.030	.548	.584
การส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)					
การกระจายผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$)	3.99	1.000	.011	.195	.846
การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{INN\_Economy}$)	4.16	.985	.346	7.745	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)					
การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ($X_{Sup\_Support}$)	3.88	1.015	.066	1.392	.165
ค่าคงที่ (α)				5.729	.000**
$R^2 = .369$, SEE = .792, F = 74.733, p-value = .000, R = 0.607					
Durbin-watson (D-W) = 2.106					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

3) การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขมมูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเกิดความสัมพันธ์ดีงามระหว่างคนในชุมชน และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ผลการศึกษาทางสถิติ (ตารางที่ 1.7) พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.076 ซึ่งให้เห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขมมูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเกิดความสัมพันธ์ดีงามระหว่างคนใน

ชุมชน และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านการเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{\text{Value\_History}}$) และปัจจัยด้านการส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมผู้รักในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{\text{Innovation\_Wisdom}}$) หมายความว่า ทั้ง 2 ปัจจัย มีอิทธิพลต่อความสำเร็จที่ทำให้ชนมผู้รักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้สามารถอธิบายภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของการเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเกิดความสัมพันธ์ดีงามระหว่างคนในชุมชน และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ได้ร้อยละ 36.4 ($R^2 = .364$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตามในสมการเชิงเส้นทางคณิตศาสตร์ จะได้รูปแบบความสัมพันธ์ ดังนี้

$$Y_{\text{Relation}} = 1.313 + 0.479 (X_{\text{Value\_History}}) + 0.233 (X_{\text{Innovation\_Wisdom}})$$

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในรายละเอียดตามตารางที่ 1.8 พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.126 ซึ่งให้เห็นว่าจากปัจจัย (X) รวมทั้งหมด 9 ปัจจัย พบว่า มี 4 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประเด็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเกิดความสัมพันธ์ดีงามระหว่างคนในชุมชน และความไว้วางใจซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{\text{VAL\_Multicultural}}$) 2) ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{\text{VAL\_Awareness}}$) 3) การทำชนมผู้รักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ ($X_{\text{JNT\_Unique}}$) และ 4) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{\text{INN\_Economy}}$) ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ชนมผู้รักสามารถเชื่อมความสำคัญของชุมชนประสบความสำเร็จได้

ตารางที่ 1.7 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมูรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเกิดความสัมพันธ์ดีงามระหว่างคนในชุมชน และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Wisdom Relation)

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)	3.90	.906	.453	8.392	.000**
การพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)	4.10	1.003	-.022	-.401	.689
การสร้างนวัตกรรมในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)	4.07	.826	.200	3.714	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)	3.89	1.015	.020	.405	.686
ค่าคงที่ (C)				6.444	.000**

$R^2 = .364$, SEE = .766, F = 110.159, p-value = .000, R = 0.603

Durbin-watson (D-W) = 2.076

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

ตารางที่ 1.8 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมูรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ต่อการเกิดความสัมพันธ์ดีงามระหว่างคนในชุมชน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)					
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{VAL\_Multicultural}$)	3.66	1.252	.233	4.829	.000**

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การสร้างจุดขายทางด้านประวัติศาสตร์ ($X_{VAL\_Strategy}$)	3.96	1.058	.100	1.869	.062
ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{VAL\_Awareness}$)	4.07	1.020	.180	3.628	.000**
การสร้างสรรคภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)					
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($X_{INT\_Initiative}$)	3.96	1.034	-.014	-.215	.830
การทำงานผูกพันให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ (X_{INT_Unique})	4.07	1.021	.201	4.091	.000**
การเล็งเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น ($X_{INT\_Benefits}$)	4.17	.938	-.041	-.742	.459
การส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)					
การกระจายผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$)	3.99	1.000	-.086	-1.576	.116
การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{INN\_Economy}$)	4.16	.985	.218	4.708	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)					
การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ($X_{Sup\_Support}$)	3.88	1.015	.026	.550	.582
ค่าคงที่ (α)				5.731	.000**
R ² = .400, SEE = .746, F = 63.834, p-value = .000, R = 0.632					
Durbin-watson (D-W) = 2.126					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

4) การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมผู้กรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน (Wisdom Income)

ผลการศึกษาทางสถิติ (ตารางที่ 1.9) พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.098 ซึ่งให้เห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมผู้กรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการมองเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{\text{Value\_History}}$) ปัจจัยการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (X_{Support}) ปัจจัยด้านการส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{\text{Innovation\_Wisdom}}$) และปัจจัยด้านการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{\text{Internal\_Creative}}$) หมายความว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จที่ทำให้ชนมผู้กรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ได้ร้อยละ 32.6 ($R^2 = .326$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตามในสมการเชิงเส้นทางคณิตศาสตร์ จะได้รูปแบบความสัมพันธ์ ดังนี้

$$Y_{\text{Income}} = 1.510 + 0.240 (X_{\text{Value\_History}}) + 0.163 (X_{\text{Support}}) + 0.154 (X_{\text{Innovation\_Wisdom}}) + 0.113 (X_{\text{Internal\_Creative}})$$

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในรายละเอียดตามตารางที่ 1.10 พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.151 ซึ่งเห็นว่าจากปัจจัย (X) รวมทั้งหมด 9 ปัจจัย พบว่า มี 6 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประเด็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{\text{VAL\_Multicultural}}$) 2) การทำ

ชนมผู้รักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ (X_{INT_Unique}) 3) การเล็งเห็นประโยชน์ของ
 ทรัพยากรท้องถิ่น ($X_{INT\_Benefits}$) 4) การกระจายผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม
 ($X_{INN\_Distribution}$) 5) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{INN\_Economy}$)
 และ 6) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ($X_{Sup\_Support}$) ซึ่งถือเป็นกลไก
 สำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ชนมผู้รักสามารถเชื่อมความสำคัญของชุมชนประสบ
 ความสำเร็จได้

ทว่า ผลจากการวิเคราะห์ในปัจจุบันทางการกระจายผลผลิตและการ
 สร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$) มีความแปรผันตรงกันข้ามกับการเสริมสร้างรายได้
 ให้กับคนในชุมชน เนื่องจากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง
 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพการทำชนมผู้รักเป็นหลัก มีเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น
 และเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้สะท้อนความคิดเห็นของประชาชน
 และสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องว่า
 หากมีการกระจายการผลิตมากขึ้นก็จะทำให้รายได้ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนลดลง
 เนื่องจากคนในชุมชนมองว่าอาจจะเกิดการขยายฐานหรือแหล่งการผลิตไปยังที่อื่น
 และทำให้เกิดคู่แข่งรวมถึงอาจจะทำให้รายได้ลดลง อย่างไรก็ตาม การกระจายผลผลิต
 และการสร้างมูลค่าเพิ่มยังคงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาในลำดับต้นๆ ก่อน
 เสมอ เพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันและเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ตารางที่ 1.9 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนม
 ผู้รักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนใน
 ชุมชน

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)	3.90	.906	.240	3.677	.000**

การพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)	4.10	1.003	.113	2.206	.028**
การสร้างนวัตกรรมในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)	4.07	.826	.154	2.395	.017**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)	3.89	1.015	.163	3.544	.000**
ค่าคงที่ (α)			1.510	7.298	.000**
$R^2 = .326, SEE = .746, F = 46.357, p\text{-value} = .000, R = 0.571$					
Durbin-watson (D-W) = 2.098					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

ตารางที่ 1.10 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)					
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{VAL\_Multicultural}$)	3.66	1.252	.190	3.461	.001**
การสร้างจุดขายทางด้านประวัติศาสตร์ ($X_{VAL\_Strategy}$)	3.96	1.058	-.007	-.132	.895
ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{VAL\_Awareness}$)	4.07	1.020	.023	.447	.655
การสร้างสรรคภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)					
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($X_{INT\_Initiative}$)	3.96	1.034	-.051	-.761	.447

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การทำขนมผูกรักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ (X_{INT_Unique})	4.07	1.021	.292	6.006	.000**
การเล็งเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น ($X_{INT\_Benefits}$)	4.17	.938	.180	3.350	.001**
การส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)					
การกระจายผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$) ^{5.3}	3.99	1.000	-.205	-3.791	.000**
การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{INN\_Economy}$)	4.16	.985	.203	4.033	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)					
การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ($X_{Sup\_Support}$)	3.88	1.015	.168	3.575	.000**
ค่าคงที่ (α)				6.419	.000**
$R^2 = .427, SEE = .690, F = 47.305, p\text{-value} = .000, R = 0.653$					
Durbin-watson (D-W) = 2.151					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

5) การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขนมผูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมผูกรักไปสู่ระดับนานาชาติ

ผลการศึกษาทางสถิติ (ตารางที่ 1.11) พบว่า มีค่าสถิติ Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.053 ซึ่งให้เห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขนมผูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมผูกรักไปสู่

ระดับนานาชาติอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยด้านการ
 เล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$) ปัจจัยด้านการ
 ส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)
 ปัจจัยการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$) หมายความว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีอิทธิพลต่อความสำเร็จที่ทำให้ชนมูกรักสามารถเชื่อมความ
 สัมพันธ์ของชุมชน ได้ร้อยละ 24.1 ($R^2 = .241$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตามในสมการเชิง
 เส้นทางคณิตศาสตร์ จะได้รูปแบบความสัมพันธ์ ดังนี้

$$Y_{Development\_Innovation} = 1.681 + 0.244 (X_{Value\_History}) + 0.233 (X_{Innovation\_Wisdom}) + 0.159 (X_{Support})$$

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในรายละเอียดตามตารางที่ 1.12 พบว่า มีค่าสถิติ
 Durbin – watson (D-W) อยู่ที่ระดับ 2.095 ซึ่งให้เห็นว่าจากปัจจัย (X) รวมทั้งหมด
 9 ปัจจัย พบว่า มี 5 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประเด็นการเชื่อมความสัมพันธ์
 ของชุมชน ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมมูกรักไปสู่ระดับนานาชาติอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) การทำขนมมูกรักให้เป็นอัตลักษณ์ใน
 เชิงพื้นที่ (X_{INT_Unique}) 2) การเล็งเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น ($X_{INT\_Benefits}$)
 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{VAL\_Multicultural}$) 3) การกระจายผลผลิตและการ
 สร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$) 4) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ
 ($X_{INN\_Economy}$) และ 5) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ($X_{Sup\_Support}$) ซึ่ง
 ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ชนมูกรักสามารถเชื่อมความสำคัญของ
 ชุมชนประสบความสำเร็จได้

ทางด้านปัจจัยการกระจายผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$) ยัง
 คงประเด็นที่มีความแปรผันตรงกันข้ามกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมมูกรัก

รักไปสู่ระดับนานาชาติ เช่นเดียวกันกับด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งได้สะท้อนความคิดเห็นของประชาชนและสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ ประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมผูกรักไปสู่ระดับนานาชาติ ถือเป็นแนวคิดที่ดีในการถ่ายทอดความเป็นไทยออกสู่สายตาต่างชาติ ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น การกระจายผลผลิตทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม ถือเป็นปัจจัยหลักที่จำเป็นต้องเร่งพิจารณาให้เกิดขึ้น แต่เนื่องจากปัจจุบัน ยังติดปัญหาในเรื่องดังกล่าว ทั้งในเรื่องการกระจายผลผลิตแต่เดิมที่กระจายสู่ชุมชนก็สามารถขยายออกสู่ระดับจังหวัดได้มากขึ้น แต่ในระดับประเทศนั้นผู้ที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นว่ายังไม่พร้อมในหลายๆ ด้านโดยเฉพาะด้านการกระจายผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมไปถึงการสร้างตราสินค้า และด้านโลจิสติกส์ ยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทายและเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการสร้างความเป็นผู้นำด้านการส่งเสริมและยกระดับความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่ระดับนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์

ตารางที่ 1.11 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ขนมผูกรักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมผูกรักไปสู่ระดับนานาชาติ (Wisdom Development Innovation)

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)	3.90	.906	.244	3.449	.001**
การพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)	4.10	1.003	.064	1.050	.294
การสร้างนวัตกรรมในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)	4.07	.826	.233	3.252	.001**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)	3.89	1.015	.159	2.952	.003**

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
ค่าคงที่				7.064	.000**
$R^2 = .241, SEE = .870, F = 40.547, p\text{-value} = .000, R = 0.490$					
Durbin-watson (D-W) = 2.053					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

ตารางที่ 1.12 ผลการวิเคราะห์หัตถถอยพหุคูณต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้ชนมผู้รักสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมผู้รักไปสู่ระดับนานาชาติ

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การเล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{Value\_History}$)					
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($X_{VAL\_Multicultural}$)	3.66	1.252	.081	1.413	.159
การสร้างจุดขายทางด้านประวัติศาสตร์ ($X_{VAL\_Strategy}$)	3.96	1.058	.065	1.191	.234
ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($X_{VAL\_Awareness}$)	4.07	1.020	.044	.807	.420
การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาจากคนในชุมชน ($X_{Internal\_Creative}$)					
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($X_{INT\_Initiative}$)	3.96	1.034	.055	.956	.340
การทำขนมผู้รักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ (X_{INT_Unique})	4.07	1.021	.321	6.453	.000**
การเล็งเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น ($X_{INT\_Benefits}$)	4.17	.938	.183	3.273	.001**

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	β	t	Sig
การส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ ($X_{Innovation\_Wisdom}$)					
การกระจายผลผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ($X_{INN\_Distribution}$)	3.99	1.000	-.185	-3.661	.000**
การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ($X_{INN\_Economy}$)	4.16	.985	.251	4.747	.000**
การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($X_{Support}$)					
การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ($X_{Sup\_Support}$)	3.88	1.015	.159	3.268	.001**
ค่าคงที่				5.283	.000**
$R^2 = .368$, SEE = .795, F = 44.482, p-value = .000, R = 0.607					
Durbin-watson (D-W) = 2.095					

* ระดับนัยสำคัญที่ .05 และ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

สรุปผล

ทัศนคติของคนในชุมชนต่อภูมิปัญญาการทำขนมผู้รัก

จากมุมมองของคนในชุมชนต่อการเล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาการทำขนมผู้รัก คนในชุมชนเกือบทั้งหมดรู้จักขนมผู้รักเป็นอย่างดี เพราะเป็นขนมที่สามารถพบเห็นได้ง่ายในจังหวัดสตูล นอกจากนี้ยังเชื่อว่าภูมิปัญญาการทำขนมผู้รัก มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและยังส่งต่อสืบสานงานด้านภูมิปัญญาให้สามารถสร้างมูลค่าได้ในเชิงเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชน และระดับจังหวัด

จุดเด่นของชนมผู้รักไม่ใช่แค่เพียงชื่อที่สื่อถึงความรัก และความอ่อนโยนเท่านั้น หากมองลึกลงไป ในรายละเอียดของทุกขั้นตอนการผลิตทำให้เห็นทั้งความประณีต ความละเอียดอ่อน และการผสมผสานของวัตถุดิบที่มาจากทางแถบประเทศมาเลเซียและทางตอนใต้ของไทย ได้สะท้อนให้เห็นถึงการร่วมแรงร่วมใจในการผลิต ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ให้เป็นที่รู้จักและสร้างรายได้ ส่งเสริมให้เกิดอาชีพโดยเป็นทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม สามารถจุนเจือครอบครัวให้กินดีอยู่ดีได้เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา ทั้งนี้เมื่อถามถึงสิ่งที่ได้นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น คนในชุมชนยังเชื่อมั่นว่าในอนาคตจะรักษาเพื่อต่อยอดและพัฒนาภูมิปัญญาการทำชนมผู้รักไปสู่ระดับนานาชาติ

ปัจจัยที่ทำให้ภูมิปัญญาการทำชนมผู้รัก สามารถสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน

การศึกษาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนมผู้รัก ทั้ง 5 มิติ ได้แก่

1) ด้านความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าชนมผู้รักสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลัง โดยพบ 3 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งภาพรวมจากมุมมองของคนในชุมชนได้สะท้อนให้เห็นว่า หากต้องการสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจในการสร้างและส่งเสริมเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนมผู้รักนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างให้เกิดคุณค่าด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองก่อน ทั้งนี้ การถ่ายทอดเชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านโดยมีรากเหง้าพื้นเพเดิมที่มั่นคงและมีเอกลักษณ์ ย่อมสามารถขยายผลได้ดีกว่าการเริ่มใหม่ทั้งหมดโดยขาดฐานรากเหง้าอันมั่นคง อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางให้เกิดการนำ

นวัตกรรมมาเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจ ที่จะส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป (ประเวศ วะสี 2534, 86 – 87; เลิศชาย ศิริชัย 2547, 83 - 88)

2) ด้านความสามารถในการสร้างอาชีพให้กับคนในพื้นที่ โดยพบ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) การทำขนมผูกรักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ 3) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีจุดประกายความคิดที่ฝังรากหยั่งลึกเข้าไปยังด้านการให้คุณค่าของภูมิปัญญาก่อนเสมอ แผนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอันถ่องแท้ และสามารถนำไปพัฒนาให้เกิดอาชีพได้ ด้วยการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดที่ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ขนมผูกรักสามารถเชื่อมความสำคัญของชุมชนประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าต้องปฏิเสธความเจริญจากภายนอก เพราะชุมชนเองก็ต้องเรียนรู้แต่ขณะเดียวกันชาวบ้านก็ต้องพัฒนาตนเอง โดยความรู้ที่ว่านั้นต้องไม่ไปทำลายความสามารถหรืออัตลักษณ์ของท้องถิ่น แต่เป็นส่วนเสริมให้สามารถพึ่งตนเองและประยุกต์ภูมิปัญญาของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะนำไปสู่การธำรงและพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (ปราณี ดันตยานุบุตร 2550, 214 - 222)

3) ด้านความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน โดยพบ 4 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) ความตระหนักทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) การทำขนมผูกรักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ และ 4) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ท่ามกลางความแตกต่างที่มีหลากหลายมิติ ของชุมชนพหุวัฒนธรรมทั้งในบริบทเชิงพื้นที่ และเชิงวัฒนธรรมต่างๆ นั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยน ปรับใช้ และอนุรักษ์สิ่งเหล่านั้นให้มีค่าสืบต่อไป สิ่งหนึ่งที่ได้

จากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมผู้รักนั้นคือ “ความสุข” ที่เกิดขึ้นทั้งจากการได้ทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการพูดคุยระหว่างกันมากขึ้น เกิดความไว้วางใจกัน และการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเสน่ห์ที่เกิดขึ้นจากภายในชุมชนนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ในอนาคต

4) ด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยพบ 6 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) การทำขนมผู้รักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ 3) การมองเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น 4) การกระจายผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม 5) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และ 6) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556) และ ลัดดาวัลย์ สำราญ (2559) ที่ระบุว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกถ่ายทอดมาจากกลุ่มผู้รู้ โดยอาศัยความร่วมมือและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การกระจายผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม มีความแปรผันตรงกันข้ามกับการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน หากมีการกระจายการผลิตมากขึ้นก็จะทำให้รายได้ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนลดลง เนื่องจากคนในชุมชนมองว่าอาจจะเกิดการขยายฐานหรือแหล่งการผลิตไปยังที่อื่น และทำให้เกิดคู่แข่งรวมถึงอาจจะทำให้รายได้ลดลง

5) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาการทำขนมผู้รักไปสู่ระดับนานาชาติ โดยพบ 5 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) การทำขนมผู้รักให้เป็นอัตลักษณ์ในเชิงพื้นที่ 2) การมองเห็นประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่น 3) การกระจายผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม 4) การประยุกต์ให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และ 5) การสนับสนุนจาก

หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ส่วนทางด้านปัจจัยการกระจายผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ยังคงประเด็นที่มีความแปรผันตรงกันข้ามกับการถ่ายทอดภูมิปัญญา การทำขนมผูกกรักไปสู่ระดับนานาชาติ เช่นเดียวกันกับด้านการเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เนื่องจากยังไม่พร้อมในหลายๆ ด้านโดยเฉพาะด้านการสร้างตราสินค้า และด้านโลจิสติกส์ ยังคงเป็นประเด็นที่ทำนายและเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการสร้างความเป็นผู้นำด้านการส่งเสริมและยกระดับความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่ระดับนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม (2560) ที่ระบุว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และการสร้างความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น มีส่วนช่วยในการสร้างคุณค่าและความตระหนักด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ผลิตภัณฑ์ รวมถึงปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังเป็นหนึ่งในช่องทางในการช่วยสนับสนุนให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาต่อยอดกลายเป็นที่รู้จักในสังคมไทยและในระดับนานาชาติได้

จากการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมผูกกรักของจังหวัดสตูล ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงตามพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมรวมทั้งบริบทที่เกิดขึ้นของแต่ละพื้นที่ ภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นที่บ้านเจ๊ะบิลัง ในจังหวัดสตูลนั้น เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศใกล้เคียงกัน ทั้งด้านความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา วิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้เกิดการสัมผัสระหว่างกันอย่างลงตัว ผสมผสานกลมกลืนกันอย่างมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ที่มีเรื่องราวที่ตีระหว่งกันทำให้เกิดการพัฒนาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ ทั้งยังเกิดการปรับเปลี่ยนขยาย สืบทอด และพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับยุคปัจจุบันได้ เห็นได้ชัดว่าภูมิปัญญาการทำขนมผูกกรักชี้ให้เห็นสิ่งที่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการสรรค์สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน นั่นคือ การเล็งเห็น

คุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ดึงมาร่วมกันของชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก และห่วงแหน หันกลับมาให้ความสำคัญพร้อมทั้งอนุรักษ์ (conservation) เพื่อให้ ภูมิปัญญาเหล่านั้นมีคุณค่าต่อชุมชนต่อไป เมื่อมองเห็นคุณค่าจากสิ่งที่มีอยู่ใน พื้นที่ของตนเอง จะทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักและรื้อฟื้น (recovery) เพื่อให้ภูมิปัญญานั้นถูกนำกลับมาใช้ใหม่และเป็นประโยชน์ต่อไปได้ นอกจากนี้ ความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ของคนในชุมชน การสร้างนวัตกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นชนม ฎกรักในเชิงเศรษฐกิจ และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน จะ ทำให้เกิดการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (modification) ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่าง คุ่มค่าที่สุด อีกทั้งยังเป็นการต่อยอด (development) เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิง เศรษฐกิจ และในวงกว้างในระดับครอบครัว ชุมชนและประเทศ ที่มีการผสมผสาน องค์ความรู้ปัจจุบันกับองค์ความรู้เดิม เพื่อเป็นการสร้างทางเลือกที่สามารถสร้าง มูลค่าเพิ่มได้ดังเช่นชนมฎกรัก ที่ตั้งเอาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้าง สรรค์ให้เกิดการรื้อยหลังของคนในชุมชนพหุวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว

ข้อเสนอแนะ

1) ปัจจุบันกลุ่มที่สนใจและมีพลังในการขับเคลื่อนในการนำภูมิปัญญาการ ทำชนมฎกรัก ในชุมชนบ้านเจ๊ะบิลังนั้น เป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรี (มุสลิมะฮ์) เท่านั้น หากมองเรื่องของการกระจายองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนม ฎกรัก ยังขาดคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ในการเข้ามาเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา เพื่อการอนุรักษ์ และสืบทอด ต่อยอดต่อไปยังอนาคตได้ ดังนั้น การถ่ายทอดและ การสร้างความตระหนักด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำชนมฎกรัก จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ต้องเร่งเพื่อให้เกิดการสืบต่อไปในอนาคต

2) สิ่งที่เป็นต้นแบบให้เกิดการพัฒนาผลผลิตที่ได้จากภูมิปัญญาที่จะนำไปสู่ การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า และสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน กรณี

ศึกษา ภูมิปัญญาการทำขนมผูกรัก ต้องอาศัยปัจจัยหลักเพื่อการพิจารณาแบบองค์รวม ได้แก่ การให้ความสำคัญกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนภูมิปัญญาท้องถิ่นในมิติเชิงเศรษฐกิจ การพัฒนาจากคนในชุมชน รวมถึงการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เป้าหมายการส่งเสริมผลผลิตที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเน้นหนักไปในประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกันได้เป็นอย่างดี แต่ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ยังชี้ให้เห็นประเด็นที่มีความแปรผันต่อการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ด้านการกระจายผลผลิตและด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนั้น การสร้างความเข้าใจเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน จึงจำเป็นต้องเน้นให้คนในชุมชนชนเกิดการไว้เนื้อเชื่อใจ และมีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันต่อการทำให้ชุมชนเป็นชุมชนนำร่องด้านการพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างการแข่งขันทางความคิดโดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชน เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย จะทำให้เกิดจุดแข็งของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ผนวกกับคุณค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

3) เพื่อให้ตอบโจทย์ประเด็นการพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่ให้ประสบความสำเร็จไปยังระดับนานาชาติ สามารถนำหลักของโครงการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (IGNITE PLUS) มาเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา ได้แก่ ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (New entrepreneurs) นวัตกรรมและเทคโนโลยี (Innovation & Technology) อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (Product identity) และช่องทางการตลาด (Marketing channels) ร่วมไปกับการกำหนดแนวทางให้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การพัฒนาสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้เป็นสินค้าแปรรูปที่มีมูลค่า

เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สามารถคงอยู่และเผยแพร่ออกไปในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและเป็นแรงสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอีกด้วย (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 2562)

อ้างอิง

กรมวิชาการ. 2539. รายงานการวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2552. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. 2558. วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด.

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. 2562. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ขานรับไทยแลนด์ 4.0 ผืนีกกำลัง 2 หน่วยงานใหญ่ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ และสถาบันอาหาร ส่ง “โครงการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (IGNITE PLUS)” ยกระดับผู้ประกอบการ OTOP, เข้าถึงเมื่อ 5 ตุลาคม 2562. <https://www.thaitextile.org/th/activities/detail.1236.1.0.html>.

ชลทิพย์ เขี่ยมสำอาง และ วิศนีย์ ศิลตระกุล. 2533. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้าน และแหล่งวิทยาการชุมชน. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัยนัป มะสมัน. 2558. อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหารับต่อสังคมมุสลิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสตูล, เข้าถึงเมื่อ 18ตุลาคม 2562. <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/11088>.

ประเวศ วะสี. 2534. การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. ใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. การสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน, 78 – 87. กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.

ปราณี ตันตยานุบุตร. 2550. ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. 2560. “แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในจังหวัดนครปฐม.” *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts) 10 (1): 994-1013.*

ลัดดาวัลย์ สำราญ. 2559. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี.” ในการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (The 1st RUSNC), 22 มิถุนายน 2559

เลิศชาย ศิริชัย. (บรรณาธิการ). 2547. ภูมิปัญญาท้องถิ่น: จากข้อเท็จจริงยกระดับสู่กระบวนการที่สร้างความเข้มแข็งชุมชน. นครศรีธรรมราช: เม็ดทราย.

วชิรวัชร งามละม่อม. 2558. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Approach), เข้าถึงเมื่อ 5 ตุลาคม 2562 <http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/local-wisdom-approach.html>.

- สมบุญรัตน์ ธรรมลังกา. 2556. “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย.” *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร* 15(2): 58-66.
- สายชล ปัญญาชิต และพฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ. 2562. “ภูมิปัญญากับการพัฒนา: บทวิเคราะห์ว่าด้วยการบวชป่าเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.” *مجلةสังคมศาสตร์ปริทรรศน์* 8(1): 253 – 263.
- สำนักงานจังหวัดสตูล. 2012. *ประวัติจังหวัดสตูล*, เข้าถึงเมื่อ 16 ตุลาคม 2562. <http://www.satun.go.th/91000/index.php/satun-profile/history-of-the-province>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. *จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอและรายตำบล จังหวัดสตูล*, เข้าถึงเมื่อ 17 ตุลาคม 2562. <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th/75.htm>.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540. *ภูมิปัญญาชาวบ้าน 4 ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เอกสารประกอบการประชุมประจำปี การพัฒนาที่ยั่งยืน. (30 มิถุนายน 2546). เอกสารอัดสำเนา.
- Drost, E. 2011. “Validity and Reliability in Social Science Research.” *Education Research and Perspectives* 38(1): 105-123.
- UCLA Institute for Digital Research and Education. 2019. *Regression with SPSS Chapter 1 – Simple and Multiple Regression*, Accessed September 20, 2019. <https://Stats.idre.ucla.edu/>.